

boek

Hoe een katholieke leeskring Utrechts grootste studentenvereniging werd

DOOR MARIO GIBBELS

Het Utrechtse Veritas, de eerste katholieke studentenvereniging in Nederland, viert dit jaar het eeuwfeest. Haar geschiedenis is illustratief voor die van de hele katholieke zuil: van emancipatie van een minderheid tot het loslaten van de band met de Kerk.

Historicus Cees Willemsen legde de geschiedenis van studentenvereniging Veritas vast. Die geschiedenis is volgens hem vooral de geschiedenis van de emancipatie van de katholieke minderheid in Nederland, met name van haar opkomende middenklasse. "Eind negentiende eeuw stuurde de katholieke middenklasse haar zonen voor het eerst naar de universiteit", zegt Willemsen. "Ze kozen voor Utrecht omdat dit vooral voor de zuidelijke, katholieke provincies de meest nabij gelegen universiteitsstad was. Leiden werd gezien als een bolwerk van protestanten en liberalen. Utrecht telde bovendien een aanzienlijke katholieke minderheid en het was de zetel van het aartsbisdom."

MET BIER, SIGAREN EN MOPPEN

Maar die eerste katholieke studenten voelden zich sociaal en levensbeschouwelijk allesbehalve thuis in het Utrechts academisch milieu. Sociaal niet omdat de meeste andere studenten afkomstig waren uit de hogere burgerij en de adel, levensbeschouwelijk niet vanwege het dominante agnostische denken. Daarom werd een eigen studentenvereniging opgericht, aanvankelijk vooral een lees- en studieclub die haar leden moest voorzien van munitie voor het wetenschappelijk en levensbeschouwelijk debat. De moderator zorgde intussen op de verenigingsavonden met bier, sigaren en goede moppen voor het sociale aspect.

Veritas hield lezingen en discussies over het neothomisme, dat wetenschap en religie met elkaar moest verzoenen, of over bijvoorbeeld het darwinisme. Ook werden bekende sprekers uitgenodigd en vanzelfsprekend gingen de leden gezamenlijk naar de Mis.

BIJNA FAILLIET

Doordat Veritas zo sterk gericht was op kennisverruiming, bliezen de leden al vrij snel een aardig partijtje mee in het universitaire debat, wat hun zelfvertrouwen versterkte. Het oudere Utrechtsch Studenten Corps deed nauwelijks aan levensbeschouwelijke vorming en bekommerde zich vooral om het gezelligheidsaspect.

Begin twintigste eeuw ontstonden er echter steeds meer katholieke kostscholen. Die leverden beginnende studenten af die gewend waren aan toneel, sport en muziek, en die deze cultuur meenamen naar Veritas. In 1931 richtte Veritas een eigen tijdschrift op,

Het mogelijk oudste groepsportret van Veritas, uit 1897, toont zojuist geïnstalleerde nieuwe leden met het bestuur. | Foto: Collectie Utrechts Archief

Vox Veritatis, twee jaar later gevolgd door een eigen huis aan de Kromme Nieuwegracht. Daar zetelt Veritas nog steeds, na een mislukt intermezzo in de jaren zestig aan de Oudegracht waaraan de vereniging bijna failliet ging.

SECULARISERING

Typerend voor Veritas is volgens Willemsen dat de vereniging zich noodgedwongen moest verhouden tot het dominant protestants-liberale discours aan de universiteit, waardoor ze achteraf gezien sneller meeging met de moderniteit. Men was veel meer gericht op het moderne discours dan bijvoorbeeld de katholieke studentenverenigingen in Nijmegen of Tilburg. "De overgang naar het seculiere tijdperk verliep daarvoor bij Veritas veel geleidelijker", aldus Willemsen. Hoe dan ook neemt Veritas in de jaren zestig afstand van het katholicisme. Preses Jan Velthuis betoogt in een rede bij de 74e verjaardag van Veritas in 1963 dat de vereniging niet langer als exclusief katholiek mocht worden beschouwd. Vanaf eind jaren zestig stond de vereniging open voor alle studenten, en in 1977 brak het bestuur formeel met de Kerk. De nadruk was steeds meer komen te liggen op het gezelligheidskarakter.

HET MANTELPAKJE

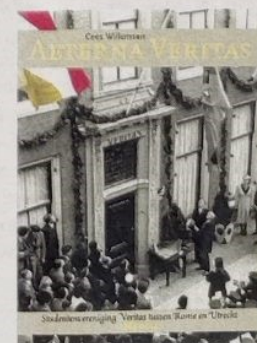
Het wegvallen van de band met de katholieke zuil leidde volgens Willemsen ook tot een culturomslag, compleet met terugkeer van jasje-dasje en het man-

telpakje. "Waar Veritas vroeger qualitate qua opleidde voor topfuncties binnen de katholieke zuil, moesten de leden nu voor topfuncties in het bedrijfsleven gaan concurreren met leden van andere studentenverenigingen, waaronder allereerst het Corps. Immers, tot op de dag van vandaag blijkt twee derde van de bestuurders in het Nederlandse bedrijfsleven lid te zijn geweest van een studentenvereniging."

VLEUGJE EXTRA IDENTITEIT

Veritas is op dit moment nog steeds de grootste studentenvereniging van Utrecht. Van Willemsen zou de gesecculariseerde vereniging best een "vleugje extra identiteit" aan haar cultuur mogen toevoegen. Het katholieke karakter inspireerde de Veritijnen in het verleden immers niet alleen tot emancipatie, maar

ook tot solidariteit en het nemen van maatschappelijke verantwoordelijkheid. Vanuit hun religieuze inspiratie hadden ze weet van morele dilemma's en voerden ze ethische en politieke debatten, die richting gaven aan hun ideeën over de inrichting van de maatschappij. Hun religieuze overtuiging was bovendien een bron van identiteitsvorming en zingeving. Een kritische herinnering aan die traditie zou de huidige Veritijnen kunnen helpen, denkt de historicus, bij het vormen "van een collectieve identiteit, met behulp waarvan een geatomiseerde, gesegegreerde samenleving – mogelijk helend – tegemoet zou kunnen worden getreden". ●

Cees Willemsen,
Aeterna Veritas
Uitgever: Stichting
De Plantage
Pagina's: 608 | € 45,-
ISBN: 978 90 77030 41 7